

Let op: zonder naw gegevens ondertekenaar

College van Burgemeester en Wethouders van Dordrecht
Postbus 8
3300 AA te Dordrecht

Datum: 18 oktober 2021
Betreft: Groenplan Stadswerven
Bijlagen: 1. Overzicht van alle ingezamelde reacties Stadswerven Noord op het Groenplan
2. Compilatie input bij motie natuurlijke oevers Wantij, Stadswerven Noord,
d.d.18 april 2020
Afschrift per e-mail aan: Projectteam Stadswerven, Projectleider Groen/Blauw, Senior-Beleidsadviseur Ecologie

Geacht College van Burgemeester en Wethouders van Dordrecht,

Bij de publicatie van het Groenplan Stadswerven op de website Stadswerven.nl is de mogelijkheid geboden vragen te stellen bij het groenplan en suggesties te doen. Vanuit Stadswerven Noord is het initiatief genomen de reacties te verzamelen en aan u aan te bieden.

Wij vragen u, al dan niet via het project Stadswerven, een betere invulling te gaan geven aan de behoefte aan recreatief groen en recreatie en daarvoor de benodigde budgetten vrij te maken.

In het Groenplan zelf wordt maar zeer beknopt ingegaan op in eerdere stadia gedane suggesties. Wij vragen daarom om in uw antwoord op de reacties op het Groenplan aan te geven welke van de gedane suggesties níet meegenomen zullen worden bij de uitwerking van het Groenplan en waarom niet.

Tot slot wordt het op prijs gesteld om aan te geven langs welke andere weg deze suggesties eventueel nog kunnen worden ingediend.

Zoals uit de bijlagen blijkt, hebben we genoeg ideeën voor onze wijk en zijn we blij dat onze mening wordt gevraagd. Een presentatie van de gemeente waarbij wordt uitgelegd wat er met onze inbreng gebeurt, en waarbij we met elkaar in gesprek kunnen gaan, wordt zeer op prijs gesteld.

Namens bewoners van Stadswerven Noord,
naam en adres ondertekenaar bij griffie gemeente Dordrecht bekend.

BIJLAGE 1. OVERZICHT VAN DE INGEZAMELDE REACTIES OP HET GROENPLAN VOOR STADSWERVEN, STAND 20 OKTOBER 2021.

1. TRUDIE VAN WATTUM

Goed dat er wat meer duidelijkheid is, dat er geredeneerd is vanuit biotopen en gestreefd wordt naar behoud van biodiversiteit.

- Ik mis de (openbare) verantwoording hoe de keuze tussen alle ingebrachte suggesties is gemaakt; ook wordt niet duidelijk wat de gemeente vindt van de ingebrachte suggesties.
- De gemeente beperkt zich tot de mogelijkheden op eigen grond. De ingebrachte suggesties betreffen ook grond die niet in eigendom is van de gemeente; gaat de gemeente de eigenaren daarvan benaderen om te komen tot verdere uitbouw van het Groenplan?
- Ik mis informatie over het vervolgtraject: plan van aanpak voor de uitvoering (zie antwoord gemeente in Vragen en antwoorden Groenplan op Stadswerven.nl).

Latere toevoeging:

N.B. In de Groenkaart is het terrein van Villa Augustus als openbaar groen aangemerkt. Daardoor lijkt het of er nog aardig wat openbaar groen in de wijk is. Dit is misleidend. De tuin is voorzover mij bekend particulier terrein, en alleen gedurende openingstijden van Villa Augustus toegankelijk.

N.B. Deze reactie is gedeeld met de bewoners Stadswerven die de inbreng voor "natuurlijke oevers Wantij" indertijd ondersteunden. Hun reacties daarop staan hierna onder 2. en 3.

2. DIVERSE AANVULLENDE REACTIES VAN BEWONERS

A. DIVERSE BEWONERS VAN HET DOK

- aanleg van een jeu de boules-baan.

B. JOEY ONDERWATER

- bomen (in bakken?) planten op de parkeerplaats Americana;
- terugplaatsen van volwassen bomen op de Landtong bij de Biesboschhal, na het kappen van de huidige bomen;
- plaatsen van bloembakken (zie bijgevoegd voorbeeld.

C. THESSA BELT

Ik ben het eens met wat je schrijft en zie ook de voordelen van het groenplan m.b.t. de biotopen en het beschermen van de huidige flora en fauna.

Mijn opmerking zou wel zijn dat ik het een nogal gebrekkig plan vind en veelal komt neer op de geveltuinen, voor mijn gevoel. De gemeente kan in de huidige tijd, waarin klimaatverandering niet meer valt te ontkennen, toch wel iets meer doen.

- Ik mis echt het groen in de wijk. De speeltuin is karig ingericht voor wat betreft groen en ook 'dode' plekken kunnen veel meer worden omgetoverd tot stukjes groen.
- Een leuk voorbeeld daarvan vind ik de bloemen bij het winkelcentrum Stadspolders. Bloembakken zijn leuk voor de insecten maar naar mijn mening zijn bloemen en planten in de grond nog beter.
- Waar andere gemeentes bezig zijn met het NK tegels wippen, is Dordrecht aan het bestraten. Ik zou dus willen pleiten voor meer vast groen in de wijk.

D. AD HOLSTER

- Wij hebben het Groenplan Stadswerven ontvangen en zien graag een aanpassing van de oever aan het Wantij langs de Werf van Schouten. We zien nu dat er bebouwing tot aan het water is ingetekend aan het Wantij. Wij vinden het voor het groen, de leefomgeving en het genieten langs het Wantij veel aantrekkelijker als het voetpad langs het Wantij met kleurrijke oeverbeplanting en riet door getrokken wordt tot aan de punt.
- Op dit moment is er op de Stadswerven slechts een klein stukje Wantij oever met mooie oeverbeplanting publiek zichtbaar en toegankelijk. Ons voorstel is om dit door te trekken. Het voorkomt ook trechtersvorming voor het voetverkeer naar de brug. Dit past in het streven: "maak de Stadswerven groen waar het kan en toegankelijk".

E. NILS-ERIK VAN SOMEREN

Veel van de genoemde punten onderstreep ik volledig.

- In het verlengde van het punt van de extra groenaanleg bij het speelplein zou ik ook willen pleiten voor een heroverweging van meer groenaanleg op andere plaatsen in de wijk (inderdaad bij parkeerplaatsen, looproutes, kruispunten etc.). Het argument van de Gemeente/projectbeheerder dat kan niet want de onderliggende grond is vol met kabels en ander 'bouwgerelateerd' spul vind ik getuigen van weinig creatief vermogen. Daar moeten toch andere oplossingen voor te vinden zijn (zoals je al in je mail aangaf: plantenbakken andere soorten groen?)
- En een stadsmoestuyn of stadskas al dan niet beheerd door de buurt zou ook nog leuke toevoeging zijn.

H. HANNEKE KIJLSTRA/THEO BLOEMSMA

Reactie op groenplan Stadswerven, september 2021

Het is fijn dat er een groenplan is gemaakt, en dat er aandacht is voor klimaatbestendigheid en natuurinclusief bouwen. Toch zijn alle mogelijkheden nog niet benut om deze wijk volledig klimaat en waterbestendig aan te leggen.

Regenwater

- Zo is de mogelijkheid om regenwater op te vangen geen standaard beleid. Het kostbare regenwater wordt nu via het riool afgevoerd. Ultiem zou het zijn om dat hemelwater op te vangen en te gebruiken. Het gebruik zou je kunnen stimuleren door een verplichting op te nemen bij de projectontwikkelaar om een grijswatercircuit in de woningen aan te leggen. Het regenwater kan worden gebruikt om de tuin te sproeien, de kamerplanten water te geven of om de toiletten door te spoelen en eventueel mee te wassen. Het is in deze tijd van dreigende waterschaarste heel vreemd dat schoon drinkwater wordt gebruikt om de toiletten door te spoelen.
- Bewoners zouden moeten worden gestimuleerd om dergelijke regenwatersystemen te gaan gebruiken, en ook bij wooncomplexen zouden die voorzieningen eenvoudig kunnen worden aangebracht, nu overal toch het grondwerk nog gedaan moet worden. (Water uit de rivier zou overigens natuurlijk uitstekend kunnen worden gebruikt om huizen en appartementencomplexen te koelen, maar dat terzijde.).

- Indien opvang en tijdelijke berging geen haalbare optie zou zijn, is infiltratie in de bodem dat wel. Gedacht kan worden aan infiltratieriolsysteem, maar ook waterdoorlatende verharding is in deze wijk met een lage grondwaterstand en relatief goed doorlatende ondergrond van ophoogzand een goede optie. Het voorbeeld is al gegeven op de parkeerplaats van het deelgebied B Noord Oost. De openbare parkeerplaatsen kunnen prima op die wijze worden ingericht.
- Ook zou er gestimuleerd/verordend moeten worden dat 30% van de tuin verhard mag zijn. Want ondanks alle groene inspanningen van de gemeente ten spijt, zijn er in deze wijk nog steeds tuinen die compleet betegeld zijn/worden, zonde in deze tijd van klimaatverandering, hoosbuien, hittestress en verlies van biodiversiteit. Daarnaast is de toepassing van groene daken een bewezen maatregel, die zou je kunnen verordenen voor aanbouwen en schuren.
- Zoals eerder gesteld, juichen wij de eis aan projectontwikkelaars om natuur inclusief te bouwen zeer toe. Maar natuur inclusief bouwen heeft niet zoveel zin, als de andere voorwaarden voor natuur niet aanwezig zijn zoals:
- Te veel lichtvervuiling; te veel licht, zoals van de lantaarnpalen op de parkeerplaats bij Americana en parkeergarage naast Kinopolis draagt niet bij aan de nachtrust van mens en dier.
- Onvoldoende volwassen groen; zonder bomen en struiken geen vogels, en zonder vogels hebben nestkastjes ook geen zin. Een voorbeeld: onlangs is aan de insteekhaven bij de Siegfried een grote conifeer gekapt. Die conifeer was de woon- en schuilplek van vele vinkjes die in dit gebied foerageerden. Toen de boom werd gekapt, waren ook de vinken verdwenen.

Behoud en uitbreiden van inheems groen

- In dit kader willen wij ook pleiten voor **het behoud van de huidige inheemse bomen en struiken op de Stadswerven**. Niet alleen de aangeplante, maar vooral ook de bomen en struiken die spontaan zijn opgekomen. Deze bomen en struiken zijn sterk, hebben geen extra verzorging nodig, staan zelf stevig zonder boompalen, en zijn het huis van vele dieren zoals vogels en insecten.
- Natuurlijk moeten daarom ook zeker de prachtige bomenrij aan **de oever van het Wantij vanaf de Prins Hendrikbrug richting het westen** blijven staan. Varend langs het Wantij, een prachtige groene rivier, met uitbundig groene natuur en bijzondere flora en fauna, is het nogal een teleurstelling als je bij die riviermonding louter staal, stenen en beton aantreft. De bomenrij bij de Prins Hendrik brug vormt een habitat op zich, met omgevallen bomen waarop zich bijzondere soorten hebben gevestigd. De oever kan verstevigd worden zonder de bomen te schaden.
- En het aanleggen van een peperduur **wandelpad** langs de oever is volgens ons niet nodig, want een paar meter verderop kun je gewoon wandelen. Een wandelpad langs het Wantij is niet alleen overbodig, maar ook gevaarlijk voor de scheepvaart en voor de natuur. Kinderen zullen ervan af springen en voor boten gaan zwemmen, met alle gevaarlijke situaties van dien. De stroming is daar namelijk heel sterk. Ook zullen ze daar gaan eten en drinken, wat voor veel vervuiling in het water zal zorgen. (Zie de huidige situatie bij de nieuwe betonnen trappen aan het Wantij; de prullenbakken staan vlakbij, maar het afval wordt op de trappen achtergelaten, en waait in het water.) Aangezien ook deze gemeente strijdt tegen de plastic soep, is dit een zeer ongewenste ontwikkeling.
- Ook willen we graag zoveel mogelijk **inheems groen in de plantsoenen en aan de oevers en boulevards** van de rivieren. Het is mooi en sterk, en goed voor de biodiversiteit, dit vaak in tegenstelling tot aangeplant groen, dat niet altijd even aantrekkelijk is voor de bijen en vlinders.
- Zo zou in **het nieuwe Wervenpark** een groot vak moeten komen waar de natuur volledig haar gang mag gaan. Het is leuk om te volgen hoe de natuur zich daar vervolgens ontwikkelt.

- Wat betreft de **boulevards langs de rivier**: het zou mooi zijn als daar meer groen komt dan de geplande bomen. Bijvoorbeeld naast bankjes stroken groen in de sfeer van Piet Oudolf met wapperende grassen, maar ook met bij- en vlindervriendelijke bloemen erin.
- **Langs de beide zijden van de bioscoop Kinopolis** zouden we graag een klein bos van verschillende soorten bomen zien verrijzen. Het is nu een gebied, waarvan de functie niet duidelijk is. Dan wordt het, met andere of in ieder geval veel minder verharding, een fijne schaduwplek in hete zomers.
- Daarbij zou ook het leuke plan van vormgever Peter Ebben, om de **parkeergarage** te laten begroeien met klimop nu snel uitgevoerd moeten worden.
- (Zoals al eerder gezegd is het **licht in de garage** erg fel, en het staat ook constant aan. Zou dat weer interactief kunnen worden gemaakt? Dus aangaan als er beweging is?)
- **Op de punt van Stadswerven** zouden wij graag drie grote, zwarte populieren zien, als baken voor de scheepvaart en als groene verwijzing naar vroeger tijden.
- **De punt** niet vol leggen met stenen, maar open verharding zoals bijvoorbeeld gravel, waardoor het water in de bodem kan zakken. Dat geeft tevens een vriendelijker uitstraling.
- Op de hele Stadswerven zou de bestrating wel wat minder kunnen, het geheel is nu te stenig.
- Wij pleiten ook voor het behoud van de bomen en het groen op de **Landtong bij de Biesbosch hal**. Saneren en bouwrijp maken van het gebied kost veel meer dan het oplevert. Bovendien zijn de bomen het huis van vele vogels zoals aalscholvers. De oevers worden regelmatig bezocht door bevers, dus als je die gaat verharderen of nog erger, een damwand gaat slaan, dan kunnen de bevers, maar ook jonge vogeltjes niet meer uit het water klimmen. Dieren hebben sowieso niks meer te zoeken bij stenige taluds of stalen oevers, er groeit daar immers niks en er zijn geen schuilmogelijkheden.
- Mocht het onverhoopt toch nodig zijn bomen te kappen, dan pleiten wij voor het terug planten van meerdere, al redelijk volgroeide bomen. Het is namelijk zo dat de nieuwe sprietjes er jaren over doen een volwassen leeftijd te bereiken, en bomen gaan pas vanaf oudere leeftijd (een jaar of 20) substantieel CO² opnemen. Voor een gekapte boom zouden daarom ook standaard meerdere bomen herplant moeten worden.

Zoals u ziet, hebben we genoeg ideeën voor onze wijk en zijn we blij dat onze mening wordt gevraagd. We zijn benieuwd naar de volgende presentatie van de gemeente, zodat we kunnen zien wat er met onze inbreng is gebeurd en waarbij we met elkaar in gesprek kunnen gaan. Uiteraard zijn we altijd bereid onze voorzetten toe te lichten.

f. Bewoner Noordflank

- Plaatsen van banken achter Villa Augustus met zicht op het Wantij (uitwerking loopt inmiddels buiten Groenplan om).

g. Eerder gedane suggesties voor de inrichting van Stadswerven

- Honden uitlaatgebied: graag voorzien in een honden uitlaatgebied; daarbij afvalcontainers hondenpoep plaatsen en eventueel een "automaat" voor hondenpoepzakjes.
- Breng drijvend groen aan bij de woonboten.

2. COMPILATIE INPUT BIJ MOTIE NATUURLIJKE OEVERS WANTIJ, STADSWERVEN NOORD, D.D.18 APRIL 2020

Onderstaande tekst is een samenvatting van eerder ingebrachte voorstellen bij de Motie natuurlijke oevers Wantij en volgt vanaf het centrum, via de Prins Hendrikbrug naar de Punt van Stadswerven de Wantijoevers. In het algemeen willen bewoners van Stadswerven Noord geen versteende wijk met een minimum aan natuur (spontaan ontstaan of aangelegd groen). Het argument dat een buurt nabij het centrum van de stad nou eenmaal geen natuur heeft, is compleet achterhaald: natuur zorgt voor juist een beter woonklimaat en gezondheid, en is in tijden van klimaatverandering en terugloop van biodiversiteit een must.

1. Woongebouw met glazen wand/dove muur langs het Wantij

Dit woongebouw is ooit zo ontwerpen om geluidhinder in de woningen van door indertijd aanwezige industriële activiteit op Stadswerven te beperken.

Voorstel

- Nu deze industriële activiteit er niet meer is, zou dit woongebouw een aantrekkelijker aanzien kunnen worden gegeven door de gevel alsnog te openen en een verticale tuin aan te leggen en zo de natuur weer terug te brengen in het gebied.

2. De parkeergarage

Het gebouw is een storend element langs de Wantijoever, het heeft totaal geen groene uitstraling en de schelle verlichting is 's avonds hinderlijk.

Voorstel

- Pas de verlichting van de parkeergarage aan door minder felle en anders gekleurde lampen, liefst alleen brandend als er iemand in de garage moet zijn (b.v. een kwartier na inchecken blijft het licht branden, daarna dooft het weer).
- Onttrek het gebouw aan het menselijk oog door te zorgen voor een zodanige begroeiing van de gevel dat dit het gebouw camoufleert en ook natuur terugbrengt in het gebied.

3. Energieplein

Het hoofdplein, de doorgaande fiets- en wandelroute en de pleinen links en rechts van de bioscoop zijn groenarm "ontworpen". Op een enkele boom na valt daar weinig natuur te beleven. Dat kan heel goed anders, zonder het stedelijke karakter van de "binnenstad" uit het oog te verliezen.

Voorstel

- Leg aan beide zijden van de bioscoop een tiny forest (geregistreerd merk) aan. Dit kan ook zonder de rivieren volledig aan het zicht te onttrekken, en er is genoeg ruimte om langs de oever toch een wandelpad te hebben. Betrek buurtbewoners/jongeren bij aanleg en onderhoud.
- Maak een groen ontwerp voor het hoofdplein en de doorgaande fiets- en wandelroutes. Denk daarbij ook aan gebruiksmogelijkheden voor anderen dan kinderen.

4. Van Villa Augustus naar Prins Hendrikbrug

Dit betreft de oevers van het Vlij en het Wantij. Hier is de oorspronkelijke (wilde, aangewaaid) begroeiing vrijwel helemaal weggehaald, wat resteert zijn strak gemaaid grasvelden (onder andere de wadi bij Schaerweide) en oevers, waar weinig natuur meer aan te beleven valt.

Voorstel

- Behoud de nog resterende bomen tussen Villa Augustus en de Prins Hendrik Brug. Trek het beoogde wandelpad niet helemaal tot de Prins Hendrikbrug door, maar gebruik voor het laatste deel van de route de wandelpaden op Schaerweide of bij Villa Augustus of maak een verhoogd liggend wandelpad.
- De projectontwikkelaar voor het Transformatiegebouw geeft op zijn website ook aan voor de herontwikkeling een "groenplan" na te streven, wellicht valt hier een combinatie te maken.
- Voor bewoners en anderen is een vissteiger of andere mogelijkheid om bij het water te komen bij Schaerweide wellicht aantrekkelijk.

5. Maasstraat, Biesboschhal en Zuidelijke insteekhaven

Stadswerven Noord zal in de huidige plannen weinig tot geen openbaar groen krijgen. De voor de start bouw aanwezige bomen en overige beplanting zijn inmiddels vrijwel allen gerooid of zullen nog worden gerooid (landtong bij Biesboschhal). De paar nieuw geplante bomen kunnen dit verlies niet opvangen.

Voorstel

- Garandeer inpassing van bomen langs de Maasstraat.
- Plaats in het openbaar gebied minimaal net zoveel (groepjes) bomen terug als tot nu toe gekapt zijn, inclusief de zgn. spontaan opgekomen bomen.
- Sta toe dat oevers verruigen.

6. Landtong bij Biesboschhal

In het allereerste bestemmingsplan Stadswerven was het de opzet dit gebied groen te houden en eventueel een horecafunctie toe te staan (biercafé). Gaandeweg is het plan ontstaan voor een hoge bebouwingsdichtheid. Inmiddels is dit door externe omstandigheden niet meer mogelijk (zie reactie op zienswijzen tegen ontwerp bestemmingsplan Stadswerven 2019). Door de nu beoogde woningbouw verdwijnt het laatste stukje volwassen natuur in Stadswerven.

Voorstel

- Behoud de natuur en bomen op de landtong. Zie af van woningbouw of de oorspronkelijke horecafunctie. Zoek elders compensatie voor de 7 nog te realiseren woningen.
- Sta toe dat oevers verruigen.
- Als er toch per se gebouwd moet worden bouw dan woningen half in het water met een smal toegangspad achterlangs, of één appartementengebouw vlak bij de Biesboschhal, en laat de huidige begroeiing zoveel mogelijk in tact.

7. De Punt

De kade van het Wantij is tot de Punt al volledig verhard. Spontane begroeiing werd tot nu toe verwijderd. Bedoeling is dat hier rondom de brug een vrijwel verhard leefplein wordt aangelegd, waarbij ook het in de oorspronkelijke plannen behouden wilgenbosje wordt gerooid..

Voorstel

- Sta toe dat oevers verruigen.
- Maak een groen stadsplein, vermijdt zoveel mogelijk verharding
- laat het wilgenbosje in tact.
- Dit is het gebied dat nu al veel verblijfsrecreanten trekt: wandelaars, mensen die samen of alleen even op het gras of langs de oevers zitten, picknicken of vissen. Pas daar de natuur en voorzieningen op aan.

8. Tuinen bewoners

Veel bewoners van Stadswerven hebben hun tuinen vrijwel volledig verhard, roofhuisdieren lopen vrij rond en bewoners spreken vol trots over elke gevangen muis, rat, konijn en vogel. Een enkeling vraagt zich nog af waar al die vogels toch blijven, en vervolgens waarom hun schaarse planten in de tuin zoveel geplaagd worden door insecten. Ook op dit gebied valt dus nog veel te winnen.

Voorstel

- stel een facetbestemmingsplan vast waarbij huidige en toekomstige bewoners maximaal een bepaald percentage van hun tuinen mogen verharden. Met de huidige technieken is het vrij eenvoudig dit te controleren. Wie zich aan de regels houdt betaalt b.v. minder onroerendzaakbelasting of rioolrecht.
- Stel een pakket borders voor kleine tuinen van Nederlandse flora samen en biedt dit tegen kostendekkend tarief aan. Er zijn bedrijven die dit aan het ontwikkelen zijn.